

GENT EN DE ENGELSEN (VERVOLG)

Zonder Gent te bezetten zoals de Fransen het hebben gedaan ten tijde van Lodewijk XIV, Lodewijk XV en na de Omwenteling, of zoals de Duitsers tot tweemaal toe in onze XXe eeuw, hebben de Engelsen hier herhaaldelijk, vooral in de XVIIIe eeuw, die voor onze gewesten zo rampzalig was, garnizoen gehouden en het heet dat zij het meestal zeer welletjes stelden met onze bevolking, natuurlijk op een paar dronkemansrelletjes in de herbergen na, want de Engelse soldaten waren toen zowat de G.I.'s van hun tijd en trokken een rijke soldij die hen toeliet liefst tot groot jolijt van de plaatselijke neringdoenden, de bloempjes eens aardig buiten te zetten en wat souvenirs voor vrouw, verloofde of lief aan te kopen.

Het vertrek van Marlborough na het muzikaal banket dat hem door de Gentse magistraat op het stadhuis werd aangeboden, betekende geenszins de aftocht van het Engels garnizoen: ditmaal had men er voor gezorgd dat de Fransen hun blitzoffensieven op de stad niet meer zouden kunnen herhalen; gans overbodige maatregel ten andere want de twee boezemvrienden Marlborough en Eugeen dienden kort na de inname van Gent de legers van de zonnekoning te Malplaquet een zo fantastische militaire oorveeg toe dat de K.O. geslagen Franse koning niets anders meer kon dan een zgn eervolle vrede te onderhandelen.

In afwachting dat de Europese mogendheden, met name Frankrijk, Spanje, Engeland en de Republiek der Verenigde Nederlanden, op 11 april 1713 deze Vrede met het oog op het behoud van het Europees evenwicht in Utrecht zouden ondertekenen, vrede die op 6 maart 1714 in Rastadt werd bekrachtigd, bleven de Engelsen in een continentaal dolce farniente hun wapens schoonpoetsen en hun zilveren centen verteren in een Gent dat langzaam ontwaakte uit de nachtmerrie van de Lodewijk XIV-dictatuur.

Op uitzondering na van een symbolische wacht in het gewezen Spanjaardkasteel ontruimde het Engelse garnizoen na deze vredesverdragen, de Arteveldestad, vast besloten als de Engelse regering was een opnieuw tot evenwicht gekomen Europa definitief de rug te mogen toekeren, en zich andermaal met angelsaksische waardigheid in haar splendid isolation te mogen hullen.

De aftocht van de Engelse troepen uit Gent en de Zuidelijke Nederlanden, die thans na eeuwen dynastische verbondenheid met de Spaanse Habsburgers in de korf van Karel VI en van de Oostenrijkse Habsburgers terechtwamen, was wel als een definitieve Vaarwel mijn broer bedoeld.

Definitief is het gevaarlijkste woord daar waar politici en militairen een woordje kunnen medepraten en U zult het derhalve nooit over de lippen van een oude vos van de politiek als Premier Eyskens zien glijden.

In de jaren zeventienhonderd hadden de Engelsen de ondervinding van de homo politicus van het atoomtijdperk niet opgedaan en zij wisten dan ook niet dat zij enkele tientallen jaren later opnieuw het Kanaal over zouden moeten varen om hun whiskydampen in het Europees debat te komen uitdampen.

Gent maakte in die jaren kennis met hetgeen men later de Theresiaanse vredesperiode zou noemen. De jonge keizerin had, deels uit nepotisme, deels uit verliefdheid, haar schoonbroeder, de playboy Karel van Lorreinen als gouverneur-generaal naar onze gewesten gedelegeerd waar hij met oneindig veel persoonlijke charme en evenveel diplomatie in de gunst van de bevolking wist te komen, doch de grote mogendheden bekommerden zich bitter weinig om de talenten van iemand die inzake Europese huwelijken geen medezeggenschap had, want een nieuwe erfenisoorlog was begonnen en van meetaf ontketend met aan de ene kant een zelfzekere Franse koning Lodewijk XV, aan de andere kant een jonge, schuchtere en onervaren keizerin, Maria-Theresia.

En... Gent stond voor de zoveelste maal centraal in het Europees debat. De Fransen rukten op en de dag dat de Gentenaren normaliter in 1745 de Guldensporenslag hadden moeten herdenken, maakten de Fransen zich kort na middernacht, door een list die zelfs kakventjes van een peutertuin niet had moeten verschalken, van de stad meester. Het was te gek en te dom, maar het was nu eenmaal zo. Bij een volgende gelegenheid zullen wij eens het bilan opmaken van de inkomsten van Gent door de Fransen: in gans de wereldgeschiedenis werd nooit een stad zo herhaaldelijk en al bijeen zonder een emmer bloed te vergieten, ingenomen als Gent door de Franse legers!

Het Anglo-Bataafs leger had van Maurits van Saksen, maarschalk bij de gratie Gods van het leger van Lodewijk XV, te Fontenoy een afstraffing gekregen die deze van Malplaquet in de vergeethoek duwde en daar men in de kaarten van de Fransen kon lezen als in een herberg bij een kaarttornooi tijdens een Vlaamse kermis, stelden de Engelsen die het ergste vreesden voor de Sleutelpositie Gent, in allerijl 6.000 man in en om de stad om ze tot de laatste druppel van hun kostbaar bloed te verdedigen.

Het is dat kostbaar bloed dat uiteindelijk - voor de zoveelste maal sedert de slag bij Gavere - niet moest vergoten worden, omdat de list van de Fransen, zo verrassend was geweest dat de Engelsen zonder een schot te lossen mochten gaan lopen.

Ter ere van hun nagedachtenis zaliger willen wij er onmiddellijk aan toevoegen dat zij liefst in Gent waren gekazerneerd gebleven maar dan zonder

Fransen in de buurt: zij stellen het hier zoals de soldaten van Hannibal in Capua, dwz. heel lekkertjes, en zij kenden zelfs het voor de Engelsen sublieme geluk 's morgens bij hun breakfast terwijl hun cup of tea aan 't afkoelen was, een Engelse krant te mogen lezen "The daily advertiser to the British Army" die een Gentse drukker Jan Meyer zo vriendelijk was geweest, tegen heerlijk klinkende zilveren stuivers natuurlijk, te hunner intentie uit te geven. Dit Daily Advertiser neemt plaats in de Gentse curiositeiten, in de "Ghendsche rareyten" zoals de politiemeester Justus Billiet het had geschreven, want het is, op sociaal en economisch vlak, een document van uitzonderlijke betekenis.

De Gentenaren die het nooit in hun zakelijke kop hadden gekregen aan publiciteit te doen in hun eigen lokale krant de Gazette van Ghend, ontdekten plots voor deze Engelsen met de zwaargevulde beurs, de verdiensten van het adverteren, wel te verstaan in producten die de Engelsen nauw aan het hart of aan de maag lagen: een kruidenier uit "the Schepenstreet, fronting the Stadhouse" (Gents is toch een internationale taal...) prijst zijn Brandy en zijn Jamaica-rhum, terwijl een andere Gentse handelaar zijn Schotse kolen ophemelt die hij verkoopt in een schip "lying below the great Crane"!

Geld is baas en zelfs de restaurant-uitbater die gewoon was zijn klanten op Gentse hutsepot te vergasten, maakte plots reclame voor van zijn stadsgenoten totaal onbekende recepten: "Beef stakes, mutton shops, good jellies en cream" en voor dranken die in eeuwen nooit door een Gents keelgat waren gegaan: "Right Irish Usquebough, London Porter and Edimbourgh Ale"!

Hoogstwaarschijnlijk is dat de eerste publiciteit geweest op het vasteland voor de (afschuwelijke) Engelse keuken en voor de (heerlijke) Engelse dranken.

Dat nieuwe militair avontuur op Europees grondgebied, twee eeuwen voor de E.E.G., had de Engelsen een afschuwelijke afkeer voor alwat maar enigszins naar vastelandsproblemen en -problematiek rook, gegeven en ditmaal hielden zij met Angelsaksische flegme en vastberadenheid stand tegen alle intriges en avontuurlijke loksirenen. Zij zonderden zich sadomasochistisch, politiek bekeken natuurlijk, in hun insulariteit en legendarische smog af, die hen beletten de nuchtere werkelijkheid van de toestand op een boogscheut van Dover te ontwaren.

Er was een hamerklop zwaar als neervallende rotsblok nodig om onze Engelse vrienden uit hun insulaire slaap te doen ontwaken en diets te maken dat zij het in 't begin der XIXe eeuw niet veel beter zonder Europa en zijn problemen konden stellen als in 1914, als in 1940 en als in 1972.

Napoleon had het op Frankrijk gemunt, hetgeen in die jaren van vertwijfeling en chaos geen al te grote karwei was, en op een Europa dat koningdom en

absolutisme beu was als koude pap en dus gemakkelijk de zgn vrijheidsge-dachte zou inslikken.

Maar dan bleef nog John Bull over de sceptische, de ware democraat die het niet al te best meende met deze Corsikaan en met zijn expansiedromen en vooral niet met deze invasievloot die hij ergens niet ver van de kust in een stad die de Engelsen niet vreemd was, de stad waar John of Gaunt was geboren, aan de oevers, van de Leie, in een geïmproviseerde scheepswerf aan het ineen-timmeren was. Onze Engelse mistwandelaars konden op dit ogenblik niet vermoeden dat Gent eens te meer, gedurende een kwart eeuw, centraal in hun nationale en internationale politiek zou staan.

Aanvankelijk hadden de Engelsen zich weinig zorgen gemaakt over de gebeurtenissen en uitspattingen van de Franse Omwenteling en hadden er zich zelfs heimelijk om verheugd, alles bijeen was deze Revolutie een interne aan-gelegenheid die ruimer, in Europese optiek bekeken, enkel het prestige en de militaire macht van Frankrijk kon verzwakken.

In de politiek van de Franse koningen, onverbeterlijke herrieschoppers en onruststokers, hadden de Britten sedert eeuwen een bestendig gevaar voor het Europees evenwicht gezien zodat de val van de laatste opvolger van de Heilige Lodewijk dan ook voor hen een aangename verrassing was. Die ver-rassing sloeg echter naar verbijstering toen zij vaststelden dat de piepjonge generaals van het Republikeins leger het besluit genomen hadden van hun zgh vrijheids- en gelijksgedachten een exportartikel te maken en in het spoor van de maarschalken van de Lodewijk's, West-Europa binnen te vallen.

Dat was natuurlijk meer dan de Engelsen konden verdragen en de haat die zij de Franse kroon hadden toegedragen, zetten zij op de Frygische muts over, met de koele vastberadenheid die ze steeds heeft gekenmerkt: de eerste Coalitie die Engeland tegen Frankrijk oprichtte en die door vijf andere zou worden gevolgd, betekende niet enkel een oorlogsverklaring, zij bezegelden hun wil de strijd door te voeren tot de definitieve overwinning: de kleine Corsikaanse korporaal met name Bonaparte heeft het niet willen geloven, zelfs niet wanneer hij Keizer was geworden. Het was pas in de kuip van Waterloo dat hij tot de ontvullende bevinding kwam dat de Britten nooit de strijd opgeven omdat het de laatste dag is die telt.

Daarmede zat gans Europa andermaal gedurende jaren geplaagd met oorlogs-geweld en -molest en lagen onze gewesten traditiegetrouw onder de knoet.

Ten tijde van de Franse bezetting heeft men natuurlijk geen Engelsen te Gent gezien, hetgeen niet mocht beletten dat de Engelsen van uit hun eiland de ogen op Gent gericht hielden omdat Bonaparte er in 1803 een deel van het plan aan 't smeden was dat hij enkele maanden later, keizer geworden, ten uit-

voer zou trachten te brengen, een plan dat mislukte en dat nochtans nog geen anderhalve eeuw later door de nieuwe aartsvijand van Albion, Adolf Hitler zou hernomen worden, ook zonder enig succes, nml de ontschepping op Britse bodem met een invasievloot!

Er zijn verschillende manieren om een tegenstrever te bekampen, het is echter de grootste vergissing hem op zijn geliefkoosd terrein en met zijn eigen wapens te willen te lijf gaan. Op de vloer waar het vee en de infanterist op lopen, is de Engelse soldaat geen sikkepit waard, en wacht hij gewoonlijk, als Wellington in Waterloo, het ogenblik af dat zijn bondgenoten het vuile werk hebben opgeknapt om dan zelf de vijand de beslissende K.O. toe te dienen; maar op zee moeten deze geboren matrozen niemand duchten en moet men werkelijk van hoogmoed stikken om ze op dat terrein te willen uitdagen.

Napoleon heeft gemeend dat men in enkele maanden een landingsflottielje kan ineentimmeren en van voetvolk bekwame matrozen kan maken door hen een ander uniform te laten aantrekken. In het Camp de Boulogne wisten de Fransen in recordtempo een landingsvloot van 2.343 schepen bijeen te krijgen. Drie ervan, de “Ville de Gand”, “Montpellier” en de “Clermond-Ferrand” werden in een Gentse scheepswerf, van De Coster, aan de Bijlokekaai vlak bij de Verlorenkostbrug gebouwd.

Spionnen hadden de Engelsen niet nodig om het te weten te komen en aan sabotage dachten zij niet eens, stellig als zij ervan overtuigd waren dat deze schepen nooit de volle zee zouden zien.

De Franse bezettingsoverheden hielden er een andere mening op na, want met veel trommelslagen, muziek en redevoeringen werden de eerste nagels in de drie schepen door de prefect van het Departement, de burgemeester en de Commissaris voor de zeemacht geslagen en einde januari 1804 was de “Ville de Gand” klaar om naar Oostende af te varen waar het met tien kanonnen zou worden gewapend: “Een van de dry oorloogs vaertuggen van den eersten rang die alhier gebouwd worden, is gisteren met grooten luyster in het water gelaeten onder het geluyd der triumph-klokke, het spelen van de beyaerd en een voortreffelijke musicq ten bijwezen van den prefect, van onzen heer bisschop, van de geconstitueerde magten, van den koophandel-kamer en van eenen ontelbare menigte aanschouwers die hunne voldoeninge door herhaalde toejuichingen lieten blijken”.

Om dat en de honderden andere schepen, en om de duizenden schippers die men met een matrozenpak had uitgedost, bekommerden de Engelsen zich geen zier; zij zouden de Engelse kust slechts vergezeld van een sterke oorlogsvloot kunnen bereiken. Bij Trafelgar gelaste Nelson zich met een karwei die hem naar de hand lag: hij boorde er gewoonweg de Franse marine in de grond zodat de 2.343 mosselschuiten in hun aanleghaven nutteloos bleven wiegelen:

de “Ville de Gand” zou nooit de Engelse kust in ‘t zicht krijgen.

Minder aangenaam als verrassing was de poets die Lieven Bauwens de Engelsen op het einde van de XVIIIe eeuw bakte, ten tijde van de continentale blokkade. De taaie en koppige Britten hadden kort na het voor onze gewesten zo rampzalige verdrag van Campo-Formio bij hoog en bij laag gezworen dat Frankrijk door de knieën zou gaan, militair maar ook economisch en hadden met dat doel voor ogen o.a. de strengste straffen uitgevaardigd tegen hen die het zouden aandurven hun sterkste economisch wapen, de spinmolen, uit het land te smokkelen, “that branch of manufactory so dear to us as the verry balls of our eyes” zoals zij het zeggen: zo kostbaar als onze oogappels.

Er moest dus ergens op aarde iemand bestaan die nog taaier en koppiger was dan een Brit om het aan te durven dit verbod in de wind te slaan. En wie is nog koppiger dan een Engelsman? Een Gentenaar, of course! Hij heette Lieven Bauwens, was 28 jaar oud, vooruitstrevend van politieke, filosofische en economische gedachten en bovendien nog meer gehecht aan zijn vaderstad dan de Engelsen aan hun lichtjes door whisky benevelde oogappels.

Ook zonder Intelligence Service waren onze vrienden van over de grote plas, geduchte klanten voor wie hen toen de kostbare Mule Jenny wou ontfrutselen. Bauwens had echter meer oog voor de stijgende ellende en armoede van zijn volk dan voor de egocentrische hebzucht van de Britten en met diplomatie, list, vermetelheid en machiavelisme wist hij hen, na een adembenemend avontuur dat de huidige serie noiereromans tot kattedegespinnliteratuur terugbrengt, de vermaarde Mule Jenny te ontfrutselen en naar zijn geboortestad, weliswaar met stukken en brokken, over te smokkelen.

De Engelsen stikten van woede toen zij inzagen dat zij, de almachtige heersers over de Noordzee, ditmaal achter het net hadden gevestigd en dat die kleine jonge Gentse nijveraars, die zo keurig Engels praatte en zich gedroeg als een play-boy, hen te vlug af was geweest en veilig het Kanaal had kunnen oversteken.

Tegen hun wil in hadden de Engelsen ditmaal Gent de grootste dienst bewezen: in een stad waar armoede, werkeloosheid en miserie schering en inslag waren, stelden Lieven Bauwens en zijn Mule Jenny tienduizend mensen te werk!

Zijn de Gentenaren getuige geweest van de eerste Engelse invasie op het vasteland? Persoonlijk kunnen wij zulks niet nemen en specialisten die wij hierover hebben geraadpleegd zijn even sceptisch, maar feit is dat de Wegwijzer van Ghend van 1810 ons wil diets maken dat men de aanval van de

Engelsen op Vlissingen uit Gent heeft kunnen zien: “Men zag er van den toren (van St.-Baafs) onderscheyndelijk den aenval der Engelschen op Vlissingen, hunne flottielje voor Baths en de onze achter Lillo”. De man die dat meer met zijn verbeelding dan met een nuchtere pen heeft geschreven is sedert jaren dood en wij hopen dat St.-Pieter het hem aan de ingang van de hemel heeft vergeven!

De Britten waren immers kort na de slag bij Wagram, op Walcheren geland en hadden na enkele dagen Vlissingen ingenomen. Voor de Fransen was het een zware klap en wij zien dat ook de te Gent onder Franse censuur verschijnende kranten, alles in het werk stellen om deze overwinning te minimaliseren en de aandacht af te leiden naar de zg. verschrikkelijke verliezen die de invasietroepen zouden hebben geleden. Dat Antwerpen rechtstreeks en Gent onrechtstreeks worden bedreigd door dat 15.000 man sterk bruggehoofd wordt aardig verzwegen.

Te Gent laait in vele middens de hoop op dat de bezetting een einde zal nemen doch de Engelsen moesten na enkele weken sloop gaan, geenszins door de Fransen verslagen, maar gedecimeerd door een polderkoorts die ze met honderden elke dag wegmaaide. Andermaal was het lot Napoleon gunstig geweest.

Pierre Kluyskens
(‘t vervolgt)